

PARS SECUNDA

DE VIOLATIONE IURIS SEU DE INIURIA.

CAPUT I.

DE INIURIA IN GENERE.

599. — DEFINITIO. Iniuria est iuris alieni violatio.

DIVISIO. Est 1° *formalis*, vel *materialis*, prout fit scienter et voluntarie, aut absque cognitione et consensu.

2° *Gravis*, vel *levis*, prout ex ea proximus damnum grave vel leve tantum patitur.

3° *Directa*, vel *indirecta*, prout intenditur in se, aut in causa tantum praevidetur et permittitur.

600. **Principia.** — I. Datur praeceptum naturale a Deo promulgatum atque sancitum, vetans ne laedatur ius strictum alterius: unde omnis iniuria iuri naturali adversatur. Ratio patet ex dictis supra n. 523. et seq. Quandoquidem enim quispiam factus sit legitimus quorumdam honorum dominus, necessario ius inviolabile in ea habere debet: secus ius ipsius esset illusorium, seu non esset ius; quod contradictionem involvit.

II. Iniuria seu laesio iuris alieni est peccatum grave *ex genere suo*. Ratio est, quia rectae rationi, bono ordini, et legi divinae graviter adversatur.

III. *Scienti et volenti non fit iniuria*; quia volens cedit e iure suo, et proinde ius servare non vult. Hinc de essentia iniuriae est, ut erga nolentem seu in invitum exerceatur.

Excipe casus nonnullos, in quibus homo ius suum cedere nequit, quantumvis volens: sic coniugatus nequit consensu suo impedire, quin violatio uxoris suae sit adulterium, quia natura postulat, ut ius coniugale sit prorsus inalienabile. Adde pro christianis ius Sacramenti, quod violari nequit. Hinc damnata est sequens propositio ab Innoc. XI. sub n. 50.: *Copula cum coniugata, consentiente marito, non est adulterium, adeoque sufficit in confessione dicere, se esse fornicatum.*

601. **Resolves.** — 1° Consentienti ex dolo vel metu iniuste incusso fit iniuria, quia consensum aut nullum reipsa praestat, aut non praestat libere, sed tantum ad se redimendum ab iniusta vexatione.

2° Peccat itidem contra iustitiam, qui alium occidat volentem occidi; ratio, quia vitae humanae dominium sibi reservavit Deus; homo vero est mere usufructuarius, qui ideo ius in vitam abdicare a se nequit: unde sin minus hominis, certe ius Dei violatur.

3° Usurarius iniuriam facit mutuatario solventi usuras, sicut venditor emptori pretium ultra summum pro merce concedenti (1).

4° Tortores martyribus iniuriam fecerunt, etsi martyres mortem desideraverint et libenter pertulerint.

602. **Quaesita.** — QUAER. 1° *Quaenam materia censeatur gravis vel levis in iniuria?*

Resp. Gravis censeatur ea materia, quae ex natura sua, vel ex hominum aestimatione, apta est ad causandam alteri tristitiam difficile sedandam, seu ad charitatem mutuam dissolvendam. — Ita Lacroix, n. 979. — Reuter, n. 436., et alii. Ratio est, quia cum finis iustitiae sit pacem communem, tranquillitatem publicam, mutuumque amorem per conservationem iurium promovere, gravis merito censeatur illa materia, quae ex natura sua, vel hominum aestimatione, mutuum amorem dissolvere cum pacis communis iactura, seu tristitiam difficile sedandam causare potest.

Dixi *ex natura sua*, etc.; quia in regula generali statuenda attendi illud debet, quod communiter in hominibus temperato iudicio atque affectu utentibus usuvenit, non vero quid affectuum tumultus et intemperantia in iis adiunctis suggerit; iustitia enim rationis ductum et prudentiae dictamen sequitur.

QUAER. 2° *An iniuria alteri inferri effectivè possit per actum mere internum?*

Resp. Affirm. Quia aliquando solo actu interno ius strictum alterius laedi potest. — Patet exemplo iudicii temerarii, quo iuxta communem sententiam iustitia erga proximum violatur, quandoquidem quisque ius strictum ad bonam sui existimationem apud singulos habet. — *Recolle dicta de octavo Decal. praec. n. 465.* — Caeterum in hoc casu nulla est *specialis* difficultas; siquidem cum iniuria mere interna nullum damnum externum laeso inferat, nulla exterior reparatio facienda est, sed imprudens dumtaxat mentis iudicium est abiiciendum.

603. — QUAER. 3° *An actus internus efficere per se possit, ut actus externus evadat iniustus?*

Resp. 1° *Neg.*, si actus externus *per se* materialiter ius alterius non laedat, non obstante prava nocendi intentione in agente. Ratio est, quia ubi nullum ius laeditur, nulla potest esse iniuria. Hinc non peccat contra iustitiam recusans ex odio succurrere alteri, nisi ex officio teneatur. — *Ita communissime.* — Lugo, disp. 19. n. 180. — Vogler, n. 400. contra paucos.

Resp. 2° *Neg.* pariter, quando agens ius habeat directe ponendi actum

(1) Videlicet neuter horum censeatur | minium vel exactae usurae, vel excessus
velle donare; deest ergo titulus, quo do- | in pretio transferatur.

externum, qui est alteri nocivus, etiamsi ex intentione nocendi agat. Ratio est, quia intentio prava facere nequit iniustum, quod *de se* iustum est, siquidem naturam actus externi mutare non potest. Hinc non peccat *actu externo* contra iustitiam iudex homicidam ex odio ad mortem promeritam damnando; nec mercator merces suas infimo pretio vendens, ut alios mercatores emolumentis privet — *Ita communissime iuxta* Vogler, n. 402. cum Lugo, disp. 8. n. 79. et disp. 18. n. 98.

Resp. 3° *Affirm.* autem, si opus externum sit indifferens ad nocendum vel non nocendum, secluso iure directo agentis: tunc enim saepe prava intentio determinat opus externum, ut damnosum evadat. Itaque non peccas quidem contra iustitiam accipiens rem e manibus furis, ut eam domino restituas; secus vero, si accipias, ut retineas. Nec iniuriam facis amico, eius librum tollendo ut illum obiter percurras; secus vero, si ut subripias.

604. — QUAER. 4° *Quid si opus externum ex mala quidem intentione ponatur, non sit tamen vere probabile, quod secuturum damnum sit?*

Resp. *Controvertitur* inter gravissimos theologos. Clarius autem patebit status quaestionis ex sequentibus exemplis. 1° Aliquis ponit venenum aut laqueum in loco, in quo rarissime transit inimicus, sed ea intentione ut occidatur, si forte transeat. 2° Medicus adhibet omnem diligentiam, ad quam tenetur, sed non vult maiorem adhibere ex odio, ut sequatur mors infirmi. Quaeritur, an illi causa sint iniustae mortis, si de facto sequatur? Duplex est sententia. — 1^a SENTENTIA, quae communior videtur, *negat*. Ratio est, quia ex una parte actus externus non est iniustus, cum mera damni alieni possibilitas in rebus humanis attendi non debeat; ex altera parte actus internus non efficitur iniurius ratione intentionis, cum intentio non influat in efficaciam causae, seu in periculum damni. Quocirca dicenda est causa mere *per accidens*, nec prava intentio eius naturam mutat. — Ita Lessius, lib. 2. c. 9. n. 133. (2). Vogler, n. 404., et alii

(2) Card. De Lugo (*De Iust.* disp. 11. n. 80.) animadvertit, Lessium, qui saepius docuit, diversitatem illam intentionis, qua quis aliquid facit ex odio vel ut damnum sequatur, nihil referre, ut propterea sequatur restitutionis obligatio, ... tandem recurrere ad illam intentionis diversitatem, ut ponat, vel neget obligationem restituendi pro damnis ex occasione sequentibus... Unde admittit, quod si eo fine occideret, ut aliorum damnum sequeretur, teneretur utique ad restitutionem.... Quod

idem concedit.... respectu creditorum occisi, quibus, si, ut eis obesses, debitorem occidisti, teneris ad restituenda debita, quae alias recuperare non possent.

Haec porro doctrinae inconstantia non solum in Lessio cernitur, sed et in aliis, quos videre est penes S. Alphonsum (lib. 3. n. 633.). Et hic quidem ad notam hanc vitandam reponit, in praedicto casu non modo haberi pravam intentionem internam, sed hanc prodire in vim externe iniustam, prout est homicidium debitoris,

non pauci. — II° vero SENTENTIA *affirmat*, non infirmo fundamento innixa. Ratio est, quia in praefatis casibus homicidium est sane contra iustitiam, et non excusatur, nisi quatenus involuntarium. Porro intentio illud reddit voluntarium. Ideo enim, seclusa intentione, non est voluntarium, quia ponens causam non censetur velle efficaciter effectum, cum effectus probabiliter non connectatur cum causa; sed intentio illam connexionem supplet, et facit, ut operans vera illius causa sit, quippe ad rationem causae multum conducit intentio operantis. Ergo, etc... — Ita Lugo, disp. 8. n. 75. — Salmant. — Advertit porro Lugo, in praefatis casibus ad rationem iniuriae non sufficere praevisionem possibilitatis damni, sed requiri etiam intentionem illud procurandi.

CAPUT II.

DE INIURIA IN SPECIE SEU DE PECCATIS CONTRA IUSTITIAM.

Hic tantum de iniuriis in bonis fortunae agendum est, scilicet de furto et eius speciebus. — De aliis enim iniuriis, in bonis scilicet corporis, honoris et famae, sat dictum est in *Tractatu de quinto et octavo Decalogi praecepto*.

Agendum 1° de natura et gravitate furti; 2° de causis a furto excusantibus.

ARTICULUS I. — DE NATURA FURTI.

605. — DEFINITIO. Furtum est occulta ablatio (1) rei alienae, domino rationabiliter invito.

DIVISIO. Furtum sic distinguitur

1° Furtum *simpliciter*, si fiat *occulte*. — 2° Rapina, si fiat *aperte* cum vi domino illata (2). — 3° Sacrilegium, si fiat circa rem sacram.

ex quo sequitur intentum creditorum damnum. At enim non videtur per haec difficultas solvi, aut Lugonis doctrina refutari. Nam eadem debitoris occisio, fatente ipso S. Alphonso censetur vel non censetur causa damni creditorum, atque adeo in eos iniusta, solum pro nocendi intentione vel non intentione; secus enim occisor ad restitutionem tenebitur, etiamsi absit prava illa intentio; quia actio, si per se iniuriam affert alteri, onus infert restitutionis, etiamsi absit nocendi intentio, dummodo praevisum damnum fuerit. Cum ergo ipsa vis exterior evadat iniusta in creditores

solum ex interna intentione, corrumpit fundamentum discriminis, quod inter hunc et alios casus assignatur.

(1) Cum dicitur *ablatio*, furtum distinguitur a mera *damnificatione*. Abs re igitur quidam exemplum *gravis furti* reperiunt, si quis acum sartori surripiat, sine quo laborare nequeat. Gravis enim erit damnificatio, non vero grave furtum.

(2) Si furtum est *occulta ablatio*, rapina vero *aperta ablatio* cum violentia; rapina igitur dici non debet *species furti*; sed iniustae ablationis.